

Instytut Pamięci Narodowej - Kraków

<https://krakow.ipn.gov.pl/pl4/wideorelacje-spoty-i-do/177135,Krakowska-Loza-Historii-Wspolczesnej-Zostali-na-Wschodzie-Sownik-inteligencji-p.html>
23.04.2024, 16:09

Krakowska Loża Historii Współczesnej. „Zostali na Wschodzie. Słownik inteligencji polskiej w ZSRS 1945-1991”

13 stycznia na „Przystanku Historia” IPN w Krakowie odbyło się pierwsze w 2023 r. spotkanie Krakowskiej Łoży Historii Współczesnej poświęcone dwóm tomom publikacji zatytułowanej „Zostali na Wschodzie. Słownik inteligencji polskiej w ZSRS 1945-1991”.

W naszym centrum edukacyjnym gościliśmy **Adama Hlebowicza**, dyrektora Biura Edukacji Narodowej IPN, redaktora naukowego słownika oraz autora wielu zamieszczonych w nim biogramów. Drugim ekspertem był **dr Jarosław Szarek**, zastępca dyrektora Biura Edukacji Narodowej, prezes IPN w poprzedniej kadencji. Rozmowę poprowadził Janusz Ślęzak.

Spotkanie na „Przystanku Historia” IPN w Krakowie poświęcone słownikowi inteligencji polskiej w ZSRS. Fot. Roksana Szczypta-Szczęch

Spotkanie na „Przystanku Historia” IPN w Krakowie poświęcone słownikowi inteligencji polskiej w ZSRS. Fot. Roksana Szczypta-Szczęch

Spotkanie na „Przystanku Historia” IPN w Krakowie poświęcone słownikowi inteligencji polskiej w ZSRS. Fot. Roksana Szczypta-Szczęch

Spotkanie na „Przystanku Historia” IPN w Krakowie poświęcone słownikowi inteligencji polskiej w ZSRS. Fot. Roksana Szczypta-Szczęch

Spotkanie na „Przystanku Historia” IPN w Krakowie poświęcone słownikowi inteligencji polskiej w ZSRS. Fot. Roksana Szczypta-Szczęch

Spotkanie na „Przystanku Historia” IPN w Krakowie poświęcone słownikowi inteligencji polskiej w ZSRS. Fot. Roksana Szczypta-Szczęch

Spotkanie na

Spotkanie na

Spotkanie na

„Przystanku Historia”
IPN w Krakowie
poświęcone słownikowi
Inteligencji polskiej w
ZSRS. Fot. Roksana
Szczypta-Szczęch

Spotkanie na
„Przystanku Historia”
IPN w Krakowie
poświęcone słownikowi
Inteligencji polskiej w
ZSRS. Fot. Roksana
Szczypta-Szczęch

„Przystanku Historia”
IPN w Krakowie
poświęcone słownikowi
Inteligencji polskiej w
ZSRS. Fot. Roksana
Szczypta-Szczęch

Spotkanie na
„Przystanku Historia”
IPN w Krakowie
poświęcone słownikowi
Inteligencji polskiej w
ZSRS. Fot. Roksana
Szczypta-Szczęch

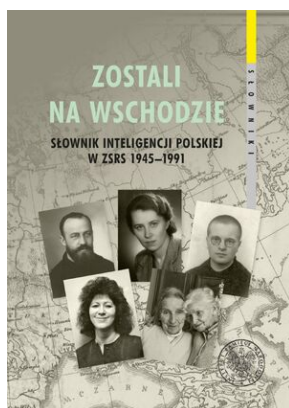
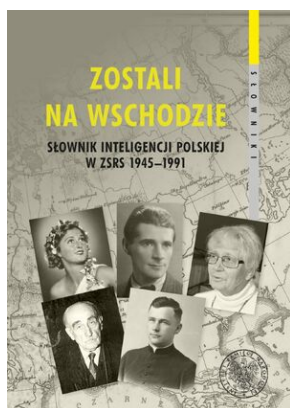
„Przystanku Historia”
IPN w Krakowie
poświęcone słownikowi
Inteligencji polskiej w
ZSRS. Fot. Roksana
Szczypta-Szczęch

Spotkanie na
„Przystanku Historia”
IPN w Krakowie
poświęcone słownikowi
Inteligencji polskiej w
ZSRS. Fot. Roksana
Szczypta-Szczęch

Pierwszy tom słownika ukazał się w 2021 r., drugi - w grudniu 2022 r. Oba prezentują sylwetki kapłanów, nauczycieli, naukowców ludzi kultury i innych przedstawicieli elit polskich, którzy po 1945 r. pozostali na terenie Związku Sowieckiego. Podjęli misję przeciwstawiania się sowietyzacji, ocalenia języka, kultury, przechowania wiary. Nie zabiegali o honory, nie liczyli na ordery czy wyrazy uznania.

Jakie były motywy nietatwych decyzji o pozostaniu w Związku Sowieckim po II wojnie światowej? Gdzie na Wschodzie przetrwały środowiska polskiej inteligencji? W jaki sposób Polacy starali się zachować ojczystą kulturę, język i wiarę pod sowieckim butem? Na czym polegała wielokulturowość wielonarodowych Kresów? O tym m.in. rozmawialiśmy na „Przystanku Historia”.

Wacław Olszewicz

„O wyjeździe moim stąd [Lwów] nie myśl na razie, bo jestem związany z biblioteką i nie myślę jej opuszczać w ciężkiej chwili. Karierowiczów i strachajłów, którzy stąd wyjeżdżają, nie myślę bez potrzeby istotnej naśladować” - pisał zaraz po II wojnie światowej w liście do córki Wacław Kazimierz Olszewicz, jeden z bohaterów II tomu słownika. Prace związane z porządkowaniem bibliotecznych magazynów Ossolineum we Lwowie i przygotowaniem

transportu do Polski prowadzone były do końca lata 1946 r. Przekazane przez Ukraińców zbiory okazały się na tyle duże, że umożliwiły uruchomienie we Wrocławiu Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, co w znacznej mierze było zasługą Olszewicza.

Przed II wojną światową był prawnikiem, ekonomistą i dyplomata, urzędnikiem ministerialnym, dyrektorem Wydziału Ekonomicznego MSZ, kurierem polskiego rządu na konferencję wersalską, członkiem kierownictwa zakładów przemysłowych na Śląsku. Do Lwowa trafił w pierwszych miesiącach działań wojennych. Po wojnie podjął decyzję o pozostaniu w mieście, które znalazło się poza granicami Polski pojałtańskiej. Uważał, że jego obowiązkiem jest strzec polskich zbiorów Ossolineum. Zmarł we Lwowie w 1974 r.

Piotr Siergijewicz
(Siernijewicz)

Kościół w Sołach. Fresk
przedstawiający
zwycięstwo nad
bolszewikami w Bitwie
Warszawskiej

O sile oddziaływania polskości świadczy inna ciekawa postać, opisana w słowniku – Piotr Siergijewicz (Sierhijewicz) – Polak z wyboru. Urodził się w 1900 r. w Stawrowie nad jeziorem Bohiń (pow. brasławski na Litwie). Był białoruskim malarzem, ukształtowanym w duchu polskiej kultury, artystą pogranicza trzech narodów – białoruskiego, litewskiego i polskiego. „Białoruski Matejko”, jak go nazywano, mieszkał i tworzył w Wilnie. Tam też zmarł w 1984 r. W prezbiterium kościoła w miejscowości Soły (woj. wileńskie) wymalował monumentalne freski, przedstawiające obronę Jasnej Góry przed Szwedami w 1655 r. i zwycięstwo nad bolszewikami w Bitwie Warszawskiej 1920 r. Co ciekawe, malowidła przetrwały sowieckie rządy.

► [Zapis wideo z poprzednich spotkań Krakowskiej Łoży Historii Współczesnej](#)